

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Kraków, 7 stycznia 2015r.

Sąd Okręgowy w Krakowie Wydz. IX Gospodarczy w składzie:

sędzia SO Dariusz Pawłyszcz

protokółant st. sekr. sąd. Aleksander Powroźnik

po rozpoznaniu na posiedzeniu jawnym w Krakowie 18 grudnia 2014r. sprawy z powództwa (...)Sp. z o.o. w K. przeciwko (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością S.K.A. w K. o uznanie za bezskuteczną wobec powoda umowy z 15 kwietnia 2010r. przenoszącej użytkowanie wieczyste działki nr (...) obrębu (...)jednostki ewidencyjnej N. H.

I oddala powództwo;

II zasądza od powódki na rzecz pozwanej koszty postępowania 14.417 (czternaście tysięcy czterysta siedemnaście) zł.

UZASADNIENIE

Powodowy wierzyciel spółki (...) S.A. (oznaczanej dalej jako dłużnik) wniósł na podstawie art. 527 K.c. o uznanie za bezskuteczną wobec siebie umowy z 15 kwietnia 2010r., którą dłużnik przeniósł na pozwaną osobę trzecią prawo użytkowania wieczystego działki nr (...).

W odpowiedzi na pozew [k.303] pozwana osoba trzecia wniosła o oddalenie powództwa, ponieważ:

- 1.** w chwili zawarcia zaskarżonej umowy wierzyciel i dłużnik były spółkami mającymi tych samych wspólników i członków zarządu, co wyklucza możliwość działania dłużnika bez porozumienia z wierzycielem, a tym samym działanie dłużnika z pokrzywdzeniem wierzyciela,
- 2.** zaskarżona umowa została zawarta w wykonaniu umowy przedwstępnej z 25 maja 2009r. zawartej jako zabezpieczenie spłaty pożyczki udzielonej przez pozwanego udziałowcowi dłużnika i powoda, a pozwany zawierając umowę przedwstępną zakładał, że pożyczka zostanie spłacona i nie nabędzie roszczenia o sprzedaż nieruchomości,
- 3.** zaskarżona umowa została zawarta w wykonaniu umowy warunkowej z 16 marca 2010r., a umowy zawarte w wykonaniu ważnego zobowiązania nie podlegają zaskarżeniu skargą pauliańską,
- 4.** zaskarżone przeniesienie prawa użytkowania wieczystego miało na celu spłatę długu wobec pozwanego, a tym samym nie podlega zaskarżeniu skargą pauliańską,
- 5.** wierzytelność powoda z tytułu zwrotu pożyczki udzielonej przez powoda dłużnikowi wywodzi się z umowy pożyczki nieważnej ze względu na nieprawidłową reprezentację dłużnika,
- 6.** pozostałe wierzytelności powoda wobec dłużnika powstały po zawarciu umowy przedwstępnej w dniu 25 maja 2009r., a tym samym powód powinien udowodnić przesłanki ochrony wierzytelności przyszłych z art. 530 K.c.,
- 7.** zaskarżona czynność nie spowodowała niewypłacalności dłużnika, który na skutek przeniesienia na osobę trzecią użytkowania wieczystego uzyskał roszczenie regresowe wobec współdłużnika zabezpieczone hipoteką na nieruchomości pożyczkobiorcy (udziałowca dłużnika i powoda) o wartości 90 mln zł, lecz dłużnik bezpodstawnie zrzekł się hipoteki,

8. pożyczkobiorca zakładał spłatę pożyczki, a tym samym dłużnik zarządzany przez pożyczkobiorcę nie mógł działać ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Na posiedzeniu 18 grudnia 2014r. [k.436] wierzyciel wniósł o oddalenie zarzutów osoby trzeciej, ponieważ pozwany znał zobowiązania dłużnika i wiedział, że pożyczka nie zostanie spłacona, a tym samym powstanie roszczenie o przeniesienie przysługującego dłużnikowi prawa użytkowania wieczystego o wartości dwukrotnie przewyższającej pożyczkę, co z kolei doprowadzi do niewypłacalności dłużnika poręczającego spłatę pożyczki.

Sąd ustalił, co następuje:

W dniu 25 maja 2009r. pozwana osoba trzecia, prezes dłużnika A. C., i dłużnik (reprezentowany wobec prezesa przez jego syna będącego przewodniczącym rady nadzorczej oraz przez zarząd wobec osoby trzeciej) zawarli trójstronną umowę [k.129], na mocy której osoba trzecia udzieliła prezesowi A. C. pożyczki w wysokości 10 mln zł, a pożyczkobiorca wystawił weksle własne na sumę 11.412.054,80 zł poręczone przez dłużnika. W zawartej jednocześnie umowie przedwstępnej [k.135] dłużnik zobowiązał się do sprzedaży osobie trzeciej prawa użytkowania wieczystego działki nr (...) położonej w specjalnej strefie ekonomicznej w zamian za zwolnienie z obowiązku zapłaty sumy wekslowej - pod warunkiem rozwiązującym w postaci zapłaty sumy wekslowej przez prezesa dłużnika (pożyczkobiorcę) do 10 lutego 2010r. W umowie przedwstępnej dłużnik upoważnił osobę trzecią do zawarcia umowy przyrzeczonej (tj. umowy z samym sobą w rozumieniu art. 108 K.c.) w okresie od 11 lutego do 30 czerwca 2010r., chyba że ziści się warunek rozwiązujący.

W dniu 25 maja 2009r. A. C. i M. K. posiadali po 384.130 akcji z ogółem 768.760 akcji dłużnika [protokół zgromadzenia akcjonariuszy k.325, KRS k.319]. Wpisem nr 21 z 8 kwietnia 2011r. A. C. został wpisany jako jedyny akcjonariusz. A. C. był i jest prezesem zarządu dłużnika (do 8 kwietnia 2011r. z M. K., a po tym dniu z synem K. C.).

A. C. i M. K. byli jedynymi wspólnikami (...), M. K.Sp.j., któremu przysługiwało 9.998 z 10.000 udziałów powodowego wierzyciela. Post. z 21 grudnia 2011r. SR dla Krakowa-Śródmieścia ogłosił upadłość likwidacyjną (...)Sp.j., a tym samym prawo wykonywania uprawnień z 9.998 udziałów w powodowej spółce przeszło na syndyka.

Od powstania powodowej spółki A.C. i M. K. tworzyli jej dwuosobowy zarząd. W dniu 23 listopada 2011r. w miejsce M. K. jako wiceprezesa zostali wpisani S.G. i J. S. [KRS k.323]. Syndyk dopiero niemal rok po ogłoszeniu upadłości spółki jawnej będącej niemal 100% udziałowcem powoda doprowadził zwołania zgromadzenia wspólników, które odwołało z zarządu S.G. i J. S. oraz A. C. z funkcji prezesa (pozostawiając go jednak w zarządzie) oraz powołało do zarządu wskazanych przez syndyka Ł. K. i A. W..

Ponieważ ani pożyczkobiorca, ani poręczyciel (dłużnik) nie zapłacili sumy wekslowej, pozwana osoba trzecia w dniu 16 marca 2010r. w imieniu własnym oraz dłużnika zawarła umowę sprzedaży użytkowania wieczystego [k.166] za cenę równą sumie wekslowej pod warunkiem, że zarządca specjalnej strefy ekonomicznej nie wykona ustawowego prawa pierwokupu. Zarządca strefy nie skorzystał z prawa pierwokupu i aktem notarialnym z 15 kwietnia 2010r. [k.171] osoba trzecia przeniosła prawo użytkowania wieczystego na siebie.

Następnie osoba trzecia spłaciła zadłużenie dłużnika w wysokości 3.212.619,92 zł z tytułu kredytu dłużnika zabezpieczonego hipoteką na użytkowaniu wieczystym działki nr (...) i w marcu 2011r. pozwała solidarnie dłużnika oraz poręczycieli kredytu, w tym A. C. oraz powoda, o zwrot tej sumy ze skapitalizowanymi odsetkami, tj. w sumie 4.698.501,11 zł. Nakazem zapłaty z 30 marca 2011r. SO w Krakowie uwzględnił powództwo w całości. Skuteczne sprzeciwy wniosło dwoje poręczycieli (bez A. C.), w tym powód, podnosząc, iż trójstronna umowa z 25 maja 2009r. będąca źródłem przejęcia użytkowania wieczystego przez osobę trzecią przewidywała, iż przejęcie użytkowania - już wówczas obciążonego hipoteką - wyczerpuje roszczenia osoby trzeciej z tytułu pożyczki i osobie trzeciej nie służą roszczenia regresowe z tytułu spłaty kredytu zaciągniętego przez dłużnika. SO w Krakowie uznał, iż poręczyciele nie wykazali, że powodowa osoba trzecia umowami z 25 maja 2009r. zobowiązała się do zwolnienia dłużnika i poręczycieli

z długu w razie przejęcia użytkowania wieczystego i nieprawomocnym wyrokiem z 27 stycznia 2014r. w sprawie I.C.1713/11 uwzględnił powództwo wobec poręczycieli (z wyjątkiem części odsetek).

Powyższy stan faktyczny był w przeważającej mierze niesporny (art. 229 i 230 K.p.c.) i został potwierdzony dowodami z dokumentów. Powodowy wierzyciel złożył szereg wniosków dowodowych, na okoliczności nieobjęte przedstawionym wyżej stanem faktycznym. Nieistotność tych okoliczności (art. 227 K.p.c.) będzie wynikała z przedstawionego niżej wyjaśnienia podstawy prawnej rozstrzygnięcia.

Sąd zważył, co następuje:

Bezzasadna jest teza pozwanej osoby trzeciej, iż umowy zawarte w wykonaniu ważnych zobowiązań nie mogą zostać skutecznie zaskarżone skargą pauliańską. Skarga służy możliwości zaspokojenia się z przedmiotów majątkowych, które na skutek zaskarżonej czynności prawnej wyszły z majątku dłużnika (art. 532 K.c.). Prawo użytkowania wieczystego wyszło z majątku dłużnika dopiero na mocy przenoszącej je umowy z 15 kwietnia 2010r. Wcześniej wierzyciel miał możliwość wszczęcia egzekucji z prawa użytkowania wieczystego.

Jednakże okoliczność, iż nabycie prawa użytkowania wieczystego przez osobę trzecią nastąpiło w wykonaniu umowy przedwstępnej z 25 maja 2009r., jest istotna dla oceny świadomości dłużnika o działaniu z pokrzywdzeniem wierzycieli i wiedzy osoby trzeciej o tym. Jeżeli w chwili zawierania umowy przedwstępnej dłużnik nie działa ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, to nie można pozbawić jego kontrahenta z umowy przedwstępnej prawa do nabycia mienia określonego umową przedwstępną tylko dlatego, że dłużnik po zawarciu umowy przedwstępnej zaciągnął długi. W przypadku wyzbycia się przez dłużnika majątku umową przyrzeczoną przedmiotem zaskarżenia skargą pauliańską jest umowa przyrzeczona, lecz świadomość dłużnika, iż działa z pokrzywdzenia wierzycieli, oraz wiedzę osoby trzeciej należy oceniać na chwilę zawarcia umowy przedwstępnej.

Wg powoda dla oceny, czy dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a pozwana osoba trzecia o tym wiedziała, nie jest istotne, że w dniu 25 maja 2009r. zarządy dłużnika i powodowego wierzyciela pokrywały się, a ponadto w dniu tym zarządcy ci (A. C. i M. K.) byli jednocześnie właścicielami obydwu podmiotów (tj. mieli 99,93% akcji dłużnika oraz - poprzez spółkę jawną, w której byli jedynymi współnikami - 99,98% udziałów powoda). Jednakże takie powiązania spółek będących wierzycielem i dłużnikiem wyklucza przypisanie osobie trzeciej wiedzy, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Wniesienie skargi pauliańskiej przez wierzyciela zarządzanego przez tą samą osobę, co dłużnik, i mającego tych samych niemal 100% akcjonariuszy lub udziałowców oznacza zamiar pokrzywdzenia osoby trzeciej nabywającej mienie dłużnika, a nie obronę wierzyciela przed krzywdzącymi działaniami dłużnika, co jest celem instytucji skargi pauliańskiej. Nawet jeśli pozwany wiedział, że A. C. i M. K. poręczając pozwanemu jako zarząd (...) S.A. w dniu 25 maja 2009r. spłatę pożyczki A. C. i zabezpieczając zobowiązanie poręczyciela umową przedwstępną sprawiają, iż długi (...) S.A. wobec drugiej ich spółki (tj. powoda) nie zostaną spłacone, to nie można od pozwanego wymagać, aby traktował takie działania za krzywdzące powoda. Nawet jeśli pozwany wiedział, że ostatecznym efektem umowy z 25 maja 2009r. będzie niemożność spłacenia przez (...) S.A. długów wobec powoda, to nie mógł traktować tego jako pokrzywdzenia powoda, skoro udziałowcami powoda (poprzez spółkę jawną) byli akcjonariusze (...). Pozwany mógł zasadnie uznać, że dla tych udziałowców (akcjonariuszy) nie jest istotna niemożność spłaty długów przez (...) S.A. powodowej spółce - tym bardziej, że ze względu na tożsamość zarządów świadomość dłużnika, iż działał z pokrzywdzeniem powoda jest równoznaczna ze świadomością powoda skutków umowy z 25 maja 2009r.

Skoro zarząd dłużnika był jednocześnie zarządem powodowego wierzyciela, to powód już w dniu 25 maja 2009r. wiedział, że spłata jego wierzytelności wobec (...) S.A. jest zagrożona i już wówczas powinien podjąć kroki mające na celu zabezpieczenie wierzytelności. Powód nie może zarzucać pozwanemu, iż wiedział, że pożyczka nie zostanie spłacona i przejmie nieruchomości za cenę niższą od rzeczywistej wartości nieruchomości, skoro powód posiadał tę samą wiedzę i nie podjął żadnych działań wobec dłużnika (art. 458 K.c. umożliwił powodowi uzyskanie tytułu wykonawczego i wszczęcie egzekucji nawet w razie nienadejścia terminu spłaty jego wierzytelności). Wstrzymywanie się z egzekucją przeciwko dłużnikowi i oczekiwanie na przeniesienie przez dłużnika swojego majątku na pozwanego

(przeniesienie przesądzone wg powoda już w dniu 25 maja 2009r.) w celu wniesienia skargi pauliańskiej jest nadużyciem prawa do skargi pauliańskiej (art. 5 K.c.), której społeczno-gospodarczym przeznaczeniem jest ochrona wierzycieli niewiedzących o zamiarze dłużnika wyzbycia się swojego majątku. Wierzyciel znający zamiar dłużnika wyzbycia się majątku powinien natychmiast realizować swoje wierzytelności z majątku dłużnika, a po skargę pauliańską sięgać dopiero w razie niemożności lub utrudnionego zaspokojenia się z majątku dłużnika.

Dlatego sąd pominął zawnioskowane przez powoda dowody na okoliczność, iż przyjmując prawo nabycia użytkownika wieczystego jako zabezpieczenie pożyczki udzielonej A. C. pozwany wiedział, że skutkiem będzie niezapłacenie długu (...) S.A. wobec powoda. Nawet posiadanie takiej wiedzy w dniu 25 maja 2009r. nie uzasadnia wymagania od pozwanego, aby uznał to za pokrzywdzenie powoda przez (...) S.A. Art. 527 K.c. nie wymaga wiedzy osoby trzeciej o istnieniu konkretnych długów dłużnika i wiedzy o konkretnych wierzycielach. Wystarczy wiedza, że dłużnik jest zadłużony, a nabycie od niego rzeczy powoduje niewypłacalność lub zwiększa niewypłacalność dłużnika. (...) S.A. ma innych - poza powodem - wierzycieli, to może im przysługiwać skarga pauliańska przeciwko pozwanemu. Jednakże nie może mieć legitymacji czynnej do skargi pauliańskiej wierzyciel zarządzany przez zarząd tożsamy z zarządem dłużnika i mający tych samych udziałowców lub wierzycieli.

Powód podnosi, iż po ogłoszeniu upadłości spółki jawnej A.C. i M.K. prawa udziałowe w powodowej spółce wykonuje syndyk, a tym samym skarga służy interesom wierzycieli upadłej spółki jawnej. Syndyk obejmuje majątek upadłego, w tym prawa i roszczenia, w określonym stanie. W skład majątku upadłego wchodzi udział w powodowej spółce, a ich wartość zależy m.in. od szans na zaspokojenie wierzytelności powoda wobec (...) S.A. Skoro przed upadłością swojego udziałowca powód nie miał szans na wyegzekwowanie wierzytelności wobec (...) S.A. ze względu na utratę jedyne istotnego składnika majątkowego, to upadłość spółki jawnej nie może zwiększyć wartości udziałów upadłego w powodowej spółce poprzez zmianę kryteriów oceny skargi pauliańskiej. Jeżeli pozwany istotnie wiedział, że umowa z 25 maja 2009r. doprowadzi do niewypłacalności (...) S.A., to odpowiada tylko wobec wierzycieli niepowiązanych z tą spółką. A jeśli pozwany wiedział, że skutkiem niewypłacalności (...) S.A. może być niewypłacalność wierzycieli powiązanych (takich jak powód), to pozwany na podstawie art. 415 K.c. może odpowiadać wobec wierzycieli powoda, lecz nie wobec powoda.

Niniejsza skarga została wniesiona, gdy A. C. (wciąż zasiadający w zarządzie powoda i dłużnika) prawdopodobnie już zdawał sobie sprawę, że proces wszczęty przez osobę trzecią o roszczenia regresowe z tytułu spłaty hipoteki na przejętym prawie użytkownika wieczystego (I.C.1713/11) zmierza do uwzględnienia powództwa. W niniejszej sprawie nie jest istotne, czy w dniu 25 maja 2009r. prezes A. C., dłużnik i osoba trzecia uzgodnili, iż w razie niewykupienia weksli przejęcie użytkownika wieczystego mimo obciążenia hipoteką w pełni zaspokaja osobę trzecią (wersja powoda będącego pozwanym w sprawie I.C.1713/11), czy też dług zabezpieczony hipoteką ma zostać spłacony przez poręczycieli, w tym powoda (wersja osoby trzeciej będącej powodem w sprawie I.C.1713/11). Kwestia ta ma wpływ wyłącznie na rozstrzygnięcie o roszczeniu regresowym w sprawie I.C.1713/11.

Brak pokrzywdzenia powoda (w rozumieniu art. 527 § 1 K.c.) wyzbyciem się prawa użytkownika wieczystego przez powiązanego z nim dłużnika czynił zbędnym badanie istnienia wierzytelności powoda wobec dłużnika. Niewątpliwie bez znaczenia jest zarzut pozwanego, iż umowa pożyczki - będąca źródłem jednej z dwóch wierzytelności powoda - jest nieważna. Dla istnienia wierzytelności o zwrot pożyczki udzielonej przez powoda dłużnikowi istotne jest tylko faktyczne wydanie pożyczki. Ważność umowy pożyczki może mieć znaczenie tylko dla roszczenia o odsetki umowne.

koszty

Na podstawie art. 98 K.p.c. pozwanemu przysługuje zwrot kosztów zastępstwa. Nakład pracy pełnomocnika uzasadnia dwukrotną stawkę minimalną. Wprawdzie fakty sporne były nieistotne dla rozstrzygnięcia, lecz pozwany z ostrożności szczegółowo ustosunkował się do twierdzeń powoda i złożył oraz uzasadnił szereg własnych wniosków dowodowych na te okoliczności.